

6/2019

Momentti

Sisältö

LAINSÄÄDÄNTÖKATSAUS • Vahvistetut lait 2 • Hallituksen esitykset 2 • Valtioneuvoston asetukset 5
• **OIKEUSTAPAUKSET** • Korkein oikeus 5 • Korkein hallinto-oikeus 8 • KKO:n valitusluvat 15

➔ VAHVISTETUT LAIT

● Laki kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta (1019/2019)

HE 15/2019
SivM 1/2019

Laki tuli voimaan 23.10.2019.

Lailla muutettiin kansaneläkelakia väliaikaisesti. Kansaneläkkeen maksamista jatketaan vuoden ajan sellaisille eläkkeensaajille, jotka ovat asuneet Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kun sen ero Euroopan unionista ilman erosopimusta tuli voimaan. Vuoden niin sanottu suoja-aika vastaa kestoaltaan kolmansiin maihin muuttavien eläkkeensaajien kohdalla sovellettavaa suoja-aikaa.

● Laki kevytautoja koskevien lakien voimaantulosäännösten muuttamisesta ja tieliikennelain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta (1035-1042/2019)

HE 21/2019
LiVM 6/2019

Lait tulivat voimaan 1.11.2019.

Laeilla muutettiin ajoneuvolain muuttamisesta annettua lakia, ajokorttilain muuttamisesta annettua lakia, ajoneuvoverolain 4 §:n muuttamisesta annettua lakia, arvonlisäverolain 114 §:n muuttamisesta annettua lakia, autoverolain 1 §:n muuttamisesta annettua lakia, polttoainemaksusta annetun lain 1 §:n muuttamisesta annettua lakia ja rikoslain 23 luvun 12 §:n muuttamisesta annettua lakia. Tieliikennelain muuttamisesta annettu laki kumottiin. Mainittujen kevytautoja koskevien lakien voimaantulosäännöksiä muutettiin siten, että lait tulevat voimaan 1 päivänä marraskuuta 2020.

● Laki postilain muuttamisesta (1060/2019)

HE 6/2019
LiVM 4/2019

Laki tuli voimaan 15.11.2019.

Postilakiin lisättiin rajatylittäviä pakettipalveluita koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen edellyttämät täydentävät kansalliset säännökset. Asetuksella velvoitetaan Euroopan unionin jäsenmaat säätämään kansallisesti asetuksen säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista. Liikenne- ja viestintävirasto toimii toimivaltaisena viranomaisena.

➔ HALLITUKSEN ESITYKSET

● Hallituksen esitys (HE 34/2019) eduskunnalle laeiksi varhaiskasvatuslain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi varhaiskasvatuslakia ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia. Varhaiskasvatuslain muutoksella lapselle palautettaisiin subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi myös lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain yksityisen hoidon tukea koskevaan sääntelyyn. Yksityisen hoidon tukena maksettaisiin korkeampaa tukea, kun lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen kokoaikaisesti. Varhaiskasvatusta järjestettäisiin edelleen osa-aikaisena tai alennettua yksityisen hoidon tukea maksettaisiin, kun lapsi osallistuu esiopetuksen tai perusopetuksen lisäksi järjestettävään varhaiskasvatukseen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen ja on

tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2020.

● Hallituksen esitys (HE 47/2019) eduskunnalle laeiksi Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 60 §:n sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 64 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annettua lakia, julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia. Esityksen mukaan valtion hankintayhtiön Hansel Oy:n tehtäviä ajantasaistettaisiin siten, että yhtiö voi ylläpitää ja kehittää hankintasopimusten tekemisessä käytettävää sähköistä järjestelmää. Järjestelmän kehittämistä koskevat päätökset tehtäisiin valtiovarainministeriössä, joka sopisi ylläpidosta yhtiön kanssa. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset hankintatiedon käsittelyyn liittyvästä tietojensaanti- ja käsittelyoikeudesta. Tiedot kerätään ja ne saadaan pääosin automaattisesti lähinnä laskutus- ja kilpailutustietoja koskevista tietoineistoista. Esityksen mukaan yhtiö voisi myös osallistua julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetussa laissa tarkoitettuun kansainvälisten yhteishankintojen toteuttamiseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

● Hallituksen esitys (HE 54/2019) eduskunnalle laiksi kuluttajansuojaviranomaisten

eräistä toimivaltuuksista sekä laeiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista. Lisäksi muutettaisiin Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annettua lakia, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia, Finanssivalvonnasta annettua lakia, sakon täytäntöönpanosta annettua lakia, tuomioistuinmaksulakia, kuluttajansuojalakia, asuntokauppalakia, saatavien perinnästä annettua lakia, maksupalvelulakia, korkolakia, matkapalveluyhdistelmistä annettua lakia, palvelujen tarjoamisesta annettua lakia, sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia, liikenteen palveluista annettua lakia sekä maksulaitoslakia.

Esityksen pääasiallisena tavoitteena on toimeenpanna Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanosta vastaavien kansallisten viranomaisten yhteistyöstä, jonka keskeisen osan muodostavat toimivaltaisten viranomaisten vähimmäistoimivaltuudet. Asetuksen toimeenpano edellyttääkin käytännössä yhteistyöasetusta täydentävien säännösten antamista kuluttajansuojaviranomaisten toimivaltuuksista.

Laissa kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista säädettäisiin muun muassa asetuksen mukaisesta tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudesta, oikeudesta tehdä koeostoja sekä oikeudesta määrätä poikkeuksellisissa tapauksissa myös esimerkiksi verkkosivustoilla olevaa sisältöä poistettavaksi sekä viime kädessä poistamaan verkkosivusto tai määrätä verkkotunnus poistettavaksi verkotunnusrekisteristä. Ehdotettu sääntely täydentäisi jo olemassa olevaa sääntelyä yhteistyöasetuksen täytäntöönpanosta vastaavien toimivaltaisten viranomaisten toimivaltuuksista.

Yhteistyöasetusta sovelletaan vain asetuksen liitteessä lueteltujen Euroopan unioninsäädösten rajat ylittäviin rikkomuksiin jäsenvaltioissa, mutta ehdotuksen mukaan kuluttaja-asiamiehellä olisi käytössään yhteistyöasetuksen mukaiset toimivaltuudet myös

muissa sen valvontaan kuuluvissa asioissa. Kuluttaja-asiamiehen toimintaa tehostettaisiin kansallisten tarpeista johtuen myös siten, että kuluttaja-asiamiehen kieltopäätökseen tyytymättömän elinkeinonharjoittajan olisi vietävä asia markkinaoikeuden käsiteltäväksi, eikä kiello enää raukeaisi pelkääjän elinkeinonharjoittajan vastustuksen perusteella.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kuluttaja-asiamiehelle oikeutta hakea seuraamusmaksun määräämistä markkinaoikeudelta tiettyjen laissa yksilöityjen kuluttajansuojasäännösten rikkomisesta. Myös jatkossa kuluttaja-asiamiehen valvontatyön lähtökohtana olisi kuitenkin neuvottelumenetely. Siltä osin kuin seuraamusmaksusääntelyn piiriin esitetään säännöksiä, joiden noudattamista kuluttaja-asiamies ja Finanssivalvonta valvovat yhdessä, myös Finanssivalvonnalla olisi oikeus määrätä seuraamusmaksuja. Elinkeinonharjoittajalle määrättävän seuraamusmaksun enimmäismäärä olisi pääsäännön mukaan neljä prosenttia rikkomuksen päättymistä edeltäneen vuoden liikevaihdosta.

Esityksellä toteutetaan myös pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaan kuluttajansuojalainsäädännön noudattamista tehostetaan uudistamalla kuluttajaviranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan 17 päivänä tammikuuta 2020, jolloin yhteistyöasetusta aletaan soveltaa.

● Hallituksen esitys (HE 60/2019) eduskunnalle kuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevasi lainsäädännöksi

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kuntalakia, valtiokonttorista annettua lakia, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia. Esityksen tavoitteena on

mahdollistaa luotettavan, ajantasaisen ja vertailukelpoisen tiedon saaminen kuntien taloudesta kuntien ja valtion päätöksenteon tueksi. Lisäksi tavoitteena on yksinkertaistaa kuntien taloustiedon tuottamisen ja raportoinnin menettelytapoja ja vähentää kunnille raportoinnista aiheutuvia kustannuksia.

Kuntalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset tietojen tuottamisesta ja taloustietojen raportoinnista. Kunnat ja kuntayhtymät veloitettaisiin toimittamaan erikseen säädetyt taloustietonsa suoraan taloushallinnostaan Valtiokonttorin ylläpitämään valtakunnalliseen tietovarantoon. Kuntalain säännökset velvoittaisivat kuntia ja kuntayhtymiä taloustietojen tuottamiseen ja raportointiin yhdenmukaisessa ja vertailtavassa muodossa. Raportoitavista tietosisällöistä päättäisivät laissa säädetyt toimivaltansa mukaisesti kunkin hallinnonalan viranomaiset. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tietojen toimittamisen menettelystä ja ajankohdista. Taloustietojen tuottamisen ja raportoinnin yhteentoimivuuden edellytyksenä ovat tietosisällön ja tekniikan muodon tarkemmat määrytykset perustuisivat yhteentoimivuuden kuvauksiin sekä tietoja käyttävien viranomaisten yhteistyöhön. Säännöllisesti kerättävää taloustietoa koskevat tietotarpeet sovitettaisiin kuntien sekä muiden tietoja käyttävien viranomaisten yhteistyössä sopimaan yhteiseen tietomalliin niin, että tieto kerättäisiin käyttökelpoisessa muodossa valtakunnalliseen tietovarantoon, josta se olisi mahdollisimman viiveettä avoimen datan periaatteen mukaisesti maksutta eri tahojen käytettävissä. Edellä mainittuun yhteistyöhön perustuen valtiovarainministeriön asetuksella säädettäisiin vuosittain tarkemmin seuraavalla tilikaudella toimitettavien taloustietojen tietosisällöistä ja teknisistä kuvauksista.

Lisäksi kuntalakiin lisättäisiin uusi asetuksenantovaltuus, jonka perusteella valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tilinpäätös-, osavuosi- katsaus- sekä palvelukohtaisten taloustietojen sisällöstä ja tuottamisesta yhdenmukaisessa ja vertailtavassa muodossa.

Valtiokonttorin tehtävästä ylläpitää kuntien taloustietovarantoa

säädettäisiin valtiokonttorista annetussa laissa. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annettua lakia ja opetus- ja kulttuuritoimen lainsäädäntöä ehdotetaan muutettavaksi siten, että niissä otetaan huomioon ehdotettu taloustietojen raportointimalli.

Uusi toimintamalli korvaisi tilikautta 2021 koskevista tiedoista alkaen Tilastokeskuksen tilastolain nojalla tekemän kuntien ja kuntayhtymien taloustietoja koskevan tiedonkeruun ja sisältäisi jatkossa myös muun säännöllisesti kerättävän taloustiedon. Tarkoituksena on, että samojen tietojen päällekkäisestä keräämisestä luovutaan, ja manuaalisen lomakepohjaisen tiedonkeruun sijasta siirrytään automatisoituun taloustiedon tuottamiseen ja raportointiin yhteisesti hyödynnettävässä muodossa suoraan kuntien taloustietojärjestelmistä ja taloustietovarannosta.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

● **Hallituksen esitys (HE 64/2019) eduskunnalle työeläkelainsäädännön ja sairausvakuutuslain muuttamiseksi**

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia, maatalousyrittäjän eläkelakia, merimieseläkelakia, julkisten alojen eläkelakia, Eläketurvakeskuksesta annettua lakia, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia ja sairausvakuutuslakia.

Työeläkelakeihin ehdotetaan tehtäväksi sairausvakuutuslain työtulouudistuksesta johtuvat muutokset. Muutoksia ehdotetaan säännöksiin siitä, miten oikeus eläkkeeseen palkkatomilta ajoilta lasketaan sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaisen kuntoutusrahan ajalta.

Työeläkelakien säännöksiä siitä, mikä eläkelaitos ratkaisee eläkehakemuksen, ehdotetaan muutettaviksi. Lisäksi ehdotetaan muutosta työkyvyttömyyseläkkeitä koskevaan yksityisen alan ratkaisevan eläkelaitoksen ja Kevan väliseen neuvottelumenettelyyn. Työeläkelakien säännöksiä työeläkeetuuksien suhteesta raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin

ehdotetaan täsmennettäväksi. Muutoksia ehdotetaan myös työeläkelakien säännöksiin eläkkeeseen oikeuttavista työansioista ja sairausvakuutuslain säännökseen palkkatulosta.

Työeläkelakien säännöksiä eläkelaitoksen oikeudesta saada terveydentilaa koskevia tietoja eläkeasian ratkaisemista varten ehdotetaan täsmennettäväksi. Työeläkelakeihin ehdotetaan lisättäväksi säännökset tietojen luovuttamisesta eläkelaitoksen ja raideliikennevastuulain mukaisen korvausvelvollisen välillä.

Työntekijän eläkelakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka perusteella työntekijälle ei kartu eläkettä niiden ansioiden perusteella, joiden osalta työnantaja on järjestelmällisesti laiminlyönyt työeläketurvan järjestämisvelvollisuutensa tai ilmoitusvelvollisuutensa, jos työntekijä on ollut tietoinen laiminlyönnistä ja omalla toiminnallaan osaltaan mahdollistanut laiminlyönnin tapahtumisen välttämättä siten myös työntekijän työeläkevakuutusmaksun maksamisen.

Työeläkelakeihin ehdotetaan tehtäväksi vuoden 2017 eläkeuudistukseen liittyviä teknisluonteisia täsmennyksiä. Lisäksi lakeihin ehdotetaan tehtäväksi muista lainmuutoksista johtuvia teknisluonteisia muutoksia.

Eläketurvakeskuksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että laissa tarkennettaisiin ja yksinkertaistettaisiin Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien määräytyminen julkisten ja yksityisten alojen eläkelaitosten kesken.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020. Työansioikäsitettä koskevat lakimuutokset on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2021.

● **Hallituksen esitys (HE 71/2019) eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäätömuutamisesta**

Esityksessä ehdotetaan lastensuojelulakia muutettavaksi siten, että nuorella tarkoitettaisiin 18–24-vuotiaista ja, itsenäistymisvarojen viimesijainen maksupäivä olisi ajankohta, jolloin nuori täyttää 25 vuotta.

Esityksessä ehdotetaan, että lastensuojelulain laissa olevat viittaukset kumottuun hallintolainkäyttölakiin korjattaisiin viittauksiksi uuteen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin. Mainittu uuden lain voimaantulon myötä valittaminen hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen muuttuu valitusluvanaraiseksi myös lastensuojelulain mukaisissa asioissa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäätöstä siten, että kunnan velvollisuutta järjestää jälkihuolto siihen saakka, kunnes jälkihuoltoon oikeutettu nuori täyttää 25 vuotta, sovellettaisiin lain voimaantulopäivänä jälkihuollon piirissä oleviin lapsiin ja nuoriin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

● **Hallituksen esitys (HE 80/2019) eduskunnalle aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoamista koskevaksi lainsäädännöksi**

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki työttömyysturvalain 6 luvun 3 a §:n ja 7 luvun 5 a §:n kumoamisesta sekä muutettaviksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia ja työttömyyskasalakeita. Esityksen tarkoituksena on toteuttaa pääministeri Antti Rinteen hallituksen hallitusohjelman mukainen aktiivimallin leikkureiden ja velvoitteiden kumoaminen.

Työttömyysturvalakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että niin kutsuttua työttömyysturvan omavastuupäivin toteutettua aktiivimallia koskevat säännökset työttömyysturvalaissa kumottaisiin. Tästä seuraisi, että työttömyysetuuden saajan ei tarvitsisi täyttää kyseisissä säännöksissä säädettyjä palkkatyötä, yritystoimintaa tai työllistymistä edistävään palveluun tai työllistymistä tukevaan toimintaan osallistumista koskevia ehtoja säilyttääkseen työttömyysetuutensa täytenä. Edelleen aktiivimallin edellytysten täyttämättä jääminen ei enää johtaisi työttömyysetuuden alentamiseen 4,65 prosentilla. Muilta osin työttömyysetuuden saajia koskevat etuuden saannin edellytykset säilyisivät ennallaan.

Esityksessä ehdotetaan myös, että aktiivimallia koskevien säännösten kumoamisen vuoksi muutettaisiin työttömyysetuuskien rahoituksesta annettuun lakiin ja työttömyyskassalakiin sisältyviä ansiopäivärahan valtionosuutta koskevia säännöksiä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 talousarvioesitykseen ja tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

● **Hallituksen esitys (HE 87/2019) eduskunnalle sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttamiseksi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen johdosta**

Esityksessä ehdotetaan sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädäntöön muutoksia, jotka johtuvat EU:n yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Esityksen tavoitteena on saattaa kansallista sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädäntöä yhteensopivaksi tietosuoja-asetuksen kanssa. Tietosuoja-asetuksen kanssa ristiriitaiset tai päällekkäiset säännökset ehdotetaan kumottavaksi, koska asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta. Lisäksi esityksessä ehdotetaan eräitä tietosuoja-asetusta tarkentavia säännöksiä ja välttämättömiä poikkeuksia tietosuoja-asetuksen velvoitteista. Uusi hallituksen esitys vastaisi keskeisiltä osiltaan samannimistä hallituksen esitystä (HE 52/2018 vp), jonka käsittely eduskunnassa raukesi.

Eräistä nykyisin rekisteröidyn suostumukseen perustuvista henkilötietojen luovutuksista ehdotetaan otettavaksi säännökset lakiin.

Vakuutusyhtiöitä koskevaan lainsäädäntöön ehdotetaan lisättäväksi säännökset, jotka mahdollistaisivat rikosepäilyihin ja rikostuomioihin liittyvien henkilötietojen käsittelyn ja luovuttamisen toisille vakuutusyhtiöille niin sanottujen väärinkäytösrekistereiden ylläpidossa.

Sosiaaliturvalainsäädäntöön ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joilla poikettaisiin tietosuoja-asetuksen mukaisesta oikeudesta käsittelyn rajoittamiseen. Rekisteröidyllä ei olisi oikeutta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä, siltä osin kuin kyse on laissa säädetyn tehtävän

hoitamisesta, jos rekisteröidyn vaatimus käsittelyn rajoittamisesta on ilmeisen perusteeton.

Lait ovat tarkoitettu tulemaan mahdollisimman pian.

➔ **VALTIONEUVOSTON ASETUKSET**

● **Valtioneuvoston asetus maakaasun toimitusten selvityksestä ja mittauksesta (1008/2019)**

Asetus tulee voimaan 1.1.2020.

Asetuksella annetaan tarkemmat säännökset maakaasumarkkinoiden osapuolten tasevastuun järjestämisestä, maakaasun toimituksia koskevasta ilmoituksesta ja maakaasun toimittajan vaihtamisesta, taseselvityksestä sekä maakaasun toimitusten mittauksesta kilpailulle avattavilla maakaasumarkkinoilla. Asetusta sovelletaan myös maakaasujärjestelmään syötettyihin uusiutuvista energialähteistä peräisin oleviin kaasuihin ja muihin kaasuihin. Asetus täydentää EU:n maakaasun sisämarkkinalainsäädäntöä ja sen säännöksiä sovelletaan rinnan sisämarkkinalainsäädännön kanssa.

● **Valtioneuvoston asetus yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetussa laissa säädetyn hyvityksen enimmäismäärän tarkistamisesta (1047/2019)**

Asetus tulee voimaan 1.1.2020.

Asetuksessa vahvistetaan yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (1233/2013) 43 §:n 1 momentissa säädetyn hyvityksen enimmäismäärä. Enimmäismäärä on 35 590 euroa.

● **Valtioneuvoston asetus sairausvakuutusmaksujen maksuprosenteista vuonna 2020 (1068/2019)**

Asetus tulee voimaan 1.1.2020.

Asetuksessa vahvistetaan sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksun ja päivärahamaksun sekä työnantajan sairausvakuutus-

maksun maksuprosentit vuodelle 2020.

➔ **KORKEIN OIKEUS**

KKO:2019:85

Ylimääräinen muutoksenhaku – Määräajan palauttaminen Oikeudenkäyntimenettely – Tyytymättömyyden ilmoittaminen

Riita-asiassa vastaajana olleelle kuntayhtymälle, jonka asiamiehiksi oli ilmoitettu sen hallintojohtajana toiminut varatuomari, oli käräjäoikeudesta lähetetty kansliassa etukäteen ilmoitettuna ajankohtana annettu tuomio. Tuomiossa oli maininta muutoksenhakuohjauksesta, mutta sellaista ohjausta ei ollut tuomiossa tai liitettynä siihen. Kuntayhtymä ei ollut määräajassa ilmoittanut tyytymättömyyttä tuomioon, mutta se oli valitusajan kuluessa hakenut hovioikeudelta menetetyn määräajan palauttamista tyytymättömyyden ilmoittamiseksi.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, ettei kuntayhtymä ollut esittänyt erittäin painavia syitä määräajan palauttamiseksi.

OK 25 luku 3 §
OK 25 luku 5 §
OK 31 luku 17 §

KKO:2019:86

Muutoksenhaku – Valituksen tutkiminen Määräaika

Asianosaisen lainoppineen asiamiehen sähköpostitse lähettämä valitus ei ollut saapunut määräajassa perille käräjäoikeuteen, koska viesti liitetiedostoineen oli ollut niin suuri, ettei käräjäoikeuden järjestelmä ollut kyennyt vastaanottamaan sitä. Asiamies ei ollut saanut lähetyksestä vastaanottokuittaus-ta, eikä hän ollut muullakaan tavoin pyrkinyt varmistamaan lähtöksen perillemenoa.

Korkein oikeus katsoi, että valituksen jääminen saapumatta perille oli johtunut lähettäjän vastuulla olevasta seikasta, eikä valitusta tullut ottaa tutkittavaksi.

OK 25 luku 12 § 2 mom
L sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 8 §, 10 §, 12 §

KKO:2019:87

Asiakirja – Asiakirjan kuolettaminen

Ulosmitattuja osakkeita koskevat osakekirjat julistettiin ulosottomiehen hakemuksesta kuolettetuiksi, kun ulosottomies ei ollut saanut niitä ulosoton keinoin haltuunsa eikä niitä ollut kuolettamisasiassa julkaistun kuulutuksen johdosta esitetty alkuperäisinä käräjäoikeudelle. Osakekirjojen kuolettamista ei näissä olosuhteissa estänyt se, että ne asiassa esitetyn selvityksen mukaan todennäköisesti olivat nimetyt tahon hallussa ulkomailla.

L asiakirjain kuolettamisesta 1 §, 10 §
UK 4 luku 32 §

KKO:2019:88

Velan vanhentuminen – Korvausvelan vanhentuminen – Vanhentumisen katkaiseminen – Vapaamuotoinen katkaisutoimi Vahingonkorvaus – Sopimus-suhteeseen perustuva vastuu

Rakennusurakan tilaaja oli lähettänyt urakoitsijalle reklamaatiokirjeen, jossa oli lueteltu tilaajan urakoitsijan vastuun piiriin kuuluviksi katsomia virheitä ja edellytetty niiden korjaamista. Kun urakoitsija kieltäytyi korjauksista, tilaaja korjautti virheet ja vaati urakoitsijaa korvaamaan virheiden selvittely- ja korjauskustannukset. Korkein oikeus katsoi, että tilaaja oli reklamaatiokirjeellään katkaisut vanhentumisen myös kyseisen vahingonkorvausvaatimuksen osalta.

VanhL 10 § 2 mom

KKO:2019:89

Ehdonalainen vapaus – Elinkautisvanki

Kysymys elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonalaisen vapauttamisen edellytyksistä.

RL 2 c luku 10 §

KKO:2019:90

Kilpailu – Kielletty kilpailurajoitus Vahingonkorvaus

A Oy oli ollut osallisena kartellissa, jonka johdosta kaupunki oli maksanut ylihintaa asfaltointitöistä.

A Oy oli purettu vapaaehtoisessa selvitysmenettelyssä, jonka yhteydessä yhtiön liiketoiminta oli siirtynyt yhtiön ainoalle osakkeenomistajalle V Oy:lle. V Oy oli jatkanut A Oy:n liiketoimintaa.

V Oy:n katsottiin olevan vastuussa vahingosta, jonka A Oy oli aiheuttanut kaupungille kielletyllä kilpailua rajoittavalla menettelyllään.

SEUT 101 artikla

KKO:2019:91

Konkurssi – Takaisinsaanti konkurssipesään Ulosottokaari – Ulosmittaus – Maksusuunnitelma

Velallinen oli ulosottomiehen kanssa tekemänsä maksusuunnitelman mukaisesti maksanut takaisinsaantiaikana ulosottovirastolle suorituksia, jotka oli tilitetty velkojalle. Maksut olivat peräytettävissä takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 12 §:n nojalla. Vrt. KKO:1995:89

TakSL 12 §

KKO:2019:92

Pakkokeino – Etsintä Oikeudenkäyntimenettely Ampuma-ase

Poliisi oli tehnyt A:n asuntoon etsinnän ampuma-aseiden väliaikaiseksi haltuun ottamiseksi.

Korkein oikeus katsoi ratkaisusta ilmenevillä perusteilla, että A:lla oli oikeus saattaa poliisilain 2 luvun 6 §:n ja ampuma-aselain 97 §:n nojalla tehdyn etsinnän laillisuus tuomioistuimen tutkittavaksi.

PakkokeinoL 8 luku 18 § 1 mom
PL 10 §

IhmisoikeusSop 8 art

KKO:2019:93

Petos – Törkeä petos

A oli syyllistynyt petoksiin siten, että hän oli toisen henkilön pankkitiliä ja henkilötietoja käyttämällä erehdyttänyt pankkia myöntämään 10000 euron ja 13000 euron lainat aikomattakaan maksaa niitä takaisin. Kysymys siitä, oliko A:n tavoittelemaa hyötyä pidettävä törkeän petoksen tunnusmerkittäessä edellytetyllä tavalla huomattavana.

RL 36 luku 1 § 1 mom
RL 36 luku 2 § 1 mom 1 kohta

KKO:2019:94

Urakkasopimus – Sopimusrikkomus – Sopimusrikkomukseen vetoaminen – Reklamaatio – Passiivisuus

Asunto-osakeyhtiön omistamassa rakennuksessa oli 27.12.2012 havaittu vesivahinko. Yhtiö oli 8.3.2013 pidetyssä katselmuksessa esittänyt, että vahinko liittyi aikaisemmassa korjausurakassa virheellisesti tehtyyn putkiliitokseen, ja ilmoittanut urakoitsijalle ja putkityön tehneelle aliuurakoitsijalle esittävänsä mahdolliset korvausvaatimuksensa myöhemmin.

Osapuolten neuvottelussa 29.4.2014 asunto-osakeyhtiö oli vaatinut vahingonkorvausta aliuurakoitsijalta, jonka sovittiin tekevän korvaushakemuksen vakuutusyhtiölleen. Asunto-osakeyhtiö oli esittänyt korvausvaatimuksen urakoitsijalle vasta 30.3.2015. Urakoitsijan mukaan asunto-osakeyhtiö oli menettänyt oikeuden vaatia vahingonkorvausta, koska se ei ollut ajoissa ilmoittanut väitetystä virheestä ja siihen perustuvista, urakoitsijaan kohdistuvista vaatimuksistaan.

Korkein oikeus katsoi, että asunto-osakeyhtiö oli katselmuksessa tekemällään ilmoituksella täyttänyt ajoissa reklamaatiovelvollisuutensa. Asunto-osakeyhtiön menettely ei ollut kokonaisuutena arvioiden ollut sellaista, että urakoitsija olisi voinut perustellusti olla siinä käsityksessä, että yhtiö olisi luopunut suoritusvirheeseen perustuvista vaatimuksistaan. Asunto-osakeyhtiö ei ollut menettänyt oikeutta vaatia vahingonkorvausta.

KKO:2019:95

Konkurssi – Velkojainkokouksen päätöksen moite Panttaus

Konkurssipesä oli myynyt kolme määräalaa pantatuista kiinteistöistä. Konkurssipesän ja panttivelkojien sopimuksin panttioikeus oli purettu määräalojen osalta kaupan jälkeen. Velkojainkokous päätti, että määräalojen myynnistä kertyneiden varojen tilitys tehdään vasta, kun panttatut kiinteistöt on kokonaisuudessaan realisoitu.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevin perustein velkojainkokouksen päätöstä muutettiin siten, että konkurssipesä määrättiin viipymättä tekemään pantinhaltijoille tilitys määräalojen kauspoista.

KKO:2019:96

Rikosvahingon korvaaminen Vahingonkorvaus – Korvattava vahinko – Elatuksen menetyks

Henkirikoksen uhrina surmansa saaneet D ja E olivat kumpikin tukeneet taloudellisesti omia täysikäisiä lapsiaan. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että kukaan lapsista ei ollut ollut surmansa saaneen elatuksen varassa, minkä vuoksi heillä ei ollut oikeutta saada korvausta elatuksensa menetyksestä.

VahL 5 luku 4 §

KKO:2019:97

Ulosottoakaari – Ulosottovalitus – Palkan ulosmittaus – Suojaosuus

Työnantaja oli velallisen palkasta ulosottoon pidätettävää määrää laskiessaan ottanut huomioon maksukiellossa ilmoitetun velallisen suojaosuuden lisäksi virheellisesti rahamäärän, joka Valtakunnavoudinviraston vuositiedotteen mukaan oli jätettävä velalliselle hänen elatuksensa varassa olevaa perheenjäsentä kohden, ja tilittänyt ulosottomiehelle liian pienen osan velallisen palkasta. Ulosottomies oli velvoittanut työnantajan suorittamaan maksamatta jätetyn määrän.

Korkein oikeus katsoi ratkaisusta ilmenevillä perusteilla, että työnantajan maksuvelvollisuus oli ulosottoakaaren 4 luvun 68 §:ssä tarkoitettulla tavalla selvä. Työnantaja oli siten velvollinen sille määrättyyn suoritukseen. (Ään.)

UK 4 luku 68 §

KKO:2019:98

Virkarikos – Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen Kuolemantuottamus – Syy-yhteys Laiminlyöntirikos Tuottamus Lääkäri

Potilaan oikeudet Todistelu – Näytön arviointi

B oli tullut terveystakeskukseen edellisenä päivänä alkaneen rintakivun vuoksi. Terveystakeskuslääkäri A oli vastannut hänen hoidostaan. Sydänfilmin perusteella B:llä oli ollut sydäninfarkti. B oli kuitenkin ollut haluton lähtemään keskussairaalaan hoitoon. A oli noudatettavien hoito-ohjeiden vastaisesti jättänyt antamatta B:lle ohjeen mukaisen lääkityksen, jättänyt konsultoimatta päivystyspoliklinikkaa, lähettänyt B:n sairaalaan usean tunnin viiveen jälkeen taksi ambulanssin sijaan ja jättänyt ilmoittamatta sairaalalle potilaan lähettamisestä. B oli kuollut sairaalassa seuraavana päivänä.

Korkein oikeus katsoi ratkaisusta ilmenevin perustein, että A oli syyllistynyt tuottamukselliseen virkavelvollisuuden rikkomiseen. Sen sijaan kuolemantuottamusta koskeva syyte hylättiin, koska esitetyn selvityksen perusteella ei voitu suurella todennäköisyydellä sulkea pois sitä mahdollisuutta, että B olisi kuollut saamansa sydäninfarktin seurauksena siinäkin tapauksessa, että A ei olisi syyllistynyt huolimattomuuteen häntä hoitaessaan. (Ään.)

RL 40 luku 10 §
 RL 21 luku 8 §
 RL 3 luku 3 §
 RL 3 luku 7 §
 OK 17 luku 3 §
 L kunnallisesta viranhaltijasta 17 §
 L potilaan asemasta ja oikeuksista 3 §, 5 §, 6 § ja 12 §
 L terveydenhuollon ammattihenkilöistä 15 §

KKO:2019:99

Pakkokeino – Vangitseminen – Vangittuna pitäminen

Käräjäoikeus määräsi törkeästä huumausainerikoksesta ja huumausainerikoksesta epäillyn A:n pidettäväksi vangittuna myös esitutinnan valmistumisen ja syyteen nostamisen jälkeen, koska käräjäoikeuden mukaan oli syytä epäillä A:n vaikeuttavan huumausainerikoksen selvittämistä vaikuttamalla rikoskumppaniinsa. Hovioikeus hylkäsi A:n vangittuna pitämistä koskevan kantelun.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevin perustein katsottiin, että A:n pitämistä vangittuna

ei voitu pitää suhteellisuusperiaatteen mukaisena.

KKO:2019:100

Väärennys Rikoksen yritys – Satunnainen syy

Tuntemattomaksi jäänyt henkilö oli lääkärinä esiintyen soittanut apteekkiin ja antanut lääkemääräyksen. Apteekin varmistaessa lääkemääräyksen oikeellisuutta oli ilmennyt, että kyseinen lääkäri ei ollut määrännyt lääkkeitä. Apteekissa lääkemääräyksen oli kirjattu sen olevan väärennös. A oli yrittänyt hakea apteekista lääkemääräyksen mukaiset lääkkeet siinä kuitenkaan onnistumatta.

Korkein oikeus katsoi, että A ei ollut syyllistynyt väärennykseen, koska hänen hakiessaan lääkkeitä apteekilla ei enää ollut todellista mahdollisuutta erehtyä lääkemääräyksen alkuperästä. A oli kuitenkin aloittanut rikoksen tekemisen, ja oli johtunut vain satunnaisista syistä, ettei vaaraa rikoksen täyttymisestä ollut syntynyt. Siksi A:n katsottiin syyllistyneen väärennyksen yritykseen. Ks. KKO:2013:85 KKO:2014:59

RL 5 luku 1 § 2 mom
 RL 33 luku 1 §
 RL 33 luku 6 §

KKO:2019:101

Oikeudenkäyntimenettely – Jatkokäsittelylupa – Muutosperuste

A oli anastanut X Oy:n myymälästä tavaraa. X Oy:n kauppias B oli julkaissut yhtiön Facebook-sivustolla videon ja kuvan A:sta myymälässä ja kirjoittanut kaikkien Facebookin käyttäjien nähtävillä olevaan päivitykseen tekstin. Sen mukaan kuvassa ja videossa esiintyvä henkilö on unohtanut maksaa asioidessaan liikkeessä ja tapahtumasta on tehty rikosilmoitus. C oli jakanut oman yrityksensä Facebook-sivustolla B:n julkaiseman videon ja kuvan sekä päivityksen tekstin.

Käräjäoikeus luki B:lle ja C:lle syyksi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen, mutta jätti heidät rangaistukseen tuomitsematta ja sovitteli heidän korvausvelvollisuuttaan muun muassa A:n oman myötävaikutuksen perusteella. Hovioikeus ei myöntänyt A:lle jatkokäsittelylupaa.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta tarkemmin ilmenevillä perusteilla katsottiin, että hovioikeuden olisi tullut myöntää A:lle jatkokäsittelylupa muutospöytäkirjalla.

KORKEIN HALLINTO-OIKEUS

Yleishallintoasiat

KHO:2019:128

Saamelaiskäräjävaalit – Merkitsemisen vaaliluettelon – Oikaisuvaatimuksen hylkääminen – Oikeus saada perusteltu päätös – Muutoksenhaku

Saamelaiskäräjien vaaliluettelon merkitsemistä koskevassa asiassa oli ratkaistavana, voitiinko valittaja pitää hänen esittämillään perusteilla saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuna saamelaisena. Korkeimman hallinto-oikeuden oli kuitenkin tätä ennen arvioitava, täyttivätkö saamelaiskäräjien hallituksen päätöksen perustelut hallintolain 45 §:n vaatimukset.

Saamelaiskäräjien vaalilautakunta oli hylännyt valittajan pyynnön tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluettelon. Vaalilautakunnan perustelujen mukaan vaalilautakunta ei tunnistanut valittajaa saamelaisten alkuperäiskansan jäseneksi.

Saamelaiskäräjien vaalilautakunta oli hylännyt valittajan oikaisuvaatimuksen edellä mainitusta päätöksestä. Vaalilautakunta oli perustellut oikaisuvaatimuksen hylkäämistä toteamalla, että vaalilautakunnan tiedossa ei ollut virhettä tai muuta perustetta, jonka perusteella päätöstä tulisi oikaista. Perusteluissa oli myös vedottu YK:n ihmisoikeuskomitean näkökantoihin, saamelaisten itsemääräämisoikeuteen ja ryhmähyväksynnän merkitykseen saamelaiskäräjien vaaliluettelon laatimisessa.

Saamelaiskäräjien hallitus oli hylännyt valittajan oikaisuvaatimuksen vaalilautakunnan päätöksestä. Saamelaiskäräjien hallitus oli perustellut oikaisuvaatimuksen hylkäämistä toteamalla, että saamelaiskäräjien hallituksen tiedossa ei ollut virhettä tai muuta perustetta, jonka perusteella vaalilauta-

kunnan päätöstä tulisi oikaista. Saamelaiskäräjien hallituksen päätökseen liitetyissä yleisperusteluissa oli vedottu YK:n ihmisoikeuskomitean näkökantoihin, saamelaisten itsemääräämisoikeuteen ja ryhmähyväksynnän merkitykseen asiassa.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että päätöksen perustelemista koskevaa hallintolain 45 §:n 1 momenttia on tulkittava perustuslain 2 §:n 3 momentista ja 21 §:stä ilmenevät vaatimukset huomioon ottaen. Arvioitavana näin ollen oli, oliko saamelaiskäräjien hallitus hylätessään valittajan oikaisuvaatimuksen perustellut päätöstään niin, että valittajan oikeus saada perusteltu päätös ja hakea siihen muutosta oli turvattu.

Saamelaiskäräjien hallituksen päätöksestä ei ilmennyt niitä seikkoja ja selvityksiä, joiden perusteella valittajan ei ollut katsottu täyttävän saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:ssä säädettyjä edellytyksiä tulla merkityksi saamelaiskäräjien vaaliluettelon. Pelkästään se, että päätökseen oli liitetty yleisperustelut, joissa vedottiin YK:n ihmisoikeuskomitean näkökantoihin, saamelaisten itsemääräämisoikeuteen ja ryhmähyväksyntään, ei täyttänyt perusteluille hallintolain 45 §:n 1 momentissa asetettuja vaatimuksia. Saamelaiskäräjien hallituksen olisi päätöstä tehdessään tullut arvioida, täyttikö valittaja saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:n itseidentifikaatioedellytyksen ja jonkin saman pykälän 1–3 kohdissa asetetuista objektiivisista kriteereistä.

Koska saamelaiskäräjien hallitus ei ollut perusteluissaan arvioinut mainittujen kriteerien täyttymistä, korkeimmalla hallinto-oikeudella ei ollut edellytyksiä arvioida valittajan valituksessaan esittämän perusteella, oliko saamelaiskäräjien hallitus perustanut päätöksensä saamelaiskäräjistä annetussa laissa säädettyihin kriteereihin. Korkein hallinto-oikeus ei näin ollen ottanut ensi asteena kantaa siihen, oliko valittaja saamelaiskäräjistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu saamelainen.

Saamelaiskäräjien vaalit asianomaiselta vuodelta oli jo toimitettu. Kun otettiin huomioon, että saamelaiskäräjistä annetun lain 23 §:n 1 momentin mukaan vaalilautakunta laatii äänioikeute-

tuista vaaliluettelon edellisten vaalien vaaliluettelon ja väestötietojärjestelmän tietojen pohjalta, kysymyksellä valittajan merkitsemisestä asianomaisen vuoden vaaliluettelo oli edelleen itsenäistä merkitystä tulevissa vaaleissa.

Saamelaiskäräjien hallituksen päätös kumottiin lainvastaisena ja asia palautettiin saamelaiskäräjien hallitukselle uudelleen käsiteltäväksi.

Suomen perustuslaki 2 § 3 momentti ja 21 §
Hallintolaki 45 § 1 momentti
Laki saamelaiskäräjistä 3 §, 4 a § ja 23 § 1 momentti
Ks. ja vrt. KHO 2019:123

KHO:2019:132

Julkinen hankinta – Tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailun ulkopuolelle – Harkinnanvarainen poissulkemisperuste – Sopimusrikkomus – Aikaisemman hankintasopimuksen purkamisen – Tarjoajan korjaavat toimenpiteet – Vireillä oleva oikeudenkäynti käräjäoikeudessa – Tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaate

Asiassa oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa hankintayksikön valituksen johdosta kysymys siitä, oliko hankintayksikkö menetellyt väylänhoidon palveluhankinnassa julkisia hankintoja koskevien oikeusohjeiden vastaisesti, kun se oli sulkenut A Oy:n tarjouskilpailusta ja valinnut B Oy:n tarjouksen.

Asiassa oli ratkaistavana, oliko hankintayksikkö voinut harkintavaltansa rajoissa sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle A Oy:n, jonka kanssa väylänhoidosta tekemänsä hankintasopimuksen hankintayksikkö oli aiemmin purkanut, ja oliko A Oy:n poissulkeminen tarjouskilpailusta ollut B Oy:n kohteluun nähden tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun vaatimuksen vastaista.

Hankintayksikön päätös sulkea A Oy tarjouskilpailun ulkopuolelle oli perustunut keskeisesti siihen, että hankintayksikkö oli katsonut A Oy:n rikkoneen aikaisempaa hankintayksikön kanssa tekemäänsä hankintasopimusta. Hankintasopimus oli purettu, koska A Oy oli hankintayksikön mukaan laiminlyönyt sopimuksen mukaiset velvoitteensa uusia urakkaisisältyvä määrä väylänhoitoalueen

viittoa ja laskuttanut hankintayksikköä uusista viitoista, joita se ei ollut välänhoitoalueelle asentanut.

Julkisissa hankinnoissa hankintayksikön mahdollisuus sulkea tarjouskilpailusta sellainen tarjoaja, jonka toiminnassa oli ollut aikaisemman hankintasopimuksen vaatimusten toteuttamisessa merkittäviä tai toistuvia puutteita, perustuu siihen, että hankintayksiköllä oli hankintamenettelyssä oltava mahdollisuus arvioida tarjoajan luotettavuutta ja sitä, olivatko aikaisemmat puutteet olleet riittävän vakavia kyseenalaistamaan toimittajan luotettavuuden. Päättöstä tarjoajan poissulkemisesta tarjouskilpailusta oli arvioitava hankintoja koskevien säännösten perusteella. Hankintamenettelyn lainmukaisuutta koskevan korkeimman hallinto-oikeuden arvioinnin kannalta ei siten ollut merkitystä sillä, että sopimusrikkomusta ja sopimuksen purkamista koskeva oikeudenkäynti oli pantu vireille käräjäoikeudessa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi päätöksestään tarkemmin ilmenevin perustein, että hankintayksikkö oli voinut pitää A Oy:n suorituksia aikaisemmassa samankaltaisessa hankintasopimuksessa siinä määrin olennaisesti ja merkittävästi puutteellisina, että se oli voinut sopimuksen purettuaan sulkea A Oy:n tarjouskilpailusta. Hankintayksikkö ei ollut ollut velvollinen pitämään korjaavana ja riittävät taaket tarjoajan luotettavuudesta antavana toimenpiteenä sitä, että A Oy oli nyt kysymyksessä olevassa hankintamenettelyssä sitoutunut tarjouksessaan uusien viittojen käyttämiseen.

Asiassa ei ollut perusteita katsoa hankintayksikön menetelleen harkinnanvaraisten poissulkemisperusteiden soveltamisessa tarjoajien kannalta epätasapuolisesti ja syrjivästi.

Korkein hallinto-oikeus kumosi markkinaoikeuden päätöksen. Hankintayksikön päätökset jäivät voimaan.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1 §, 2 § 1 momentti, 3 § 1 momentti, 81 § 1 momentti 9 kohta sekä 2 ja 4 momentti sekä 82 §
Julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja

neuvoston direktiivin 2014/24/EU johdanto-osan 101 perustelukappale sekä 57 artiklan 4 kohdan g alakohta, 5 kohdan toinen alakohta sekä 6 kohdan ensimmäinen, toinen ja kolmas alakohta
Unionin tuomioistuimen tuomio asiassa C-41/18 Meca (EU:C:2019:507)

KHO:2019:134

Vammaispalvelu – Henkilökohdainen apu – Yliopistossa opiskelu – Vaihto-opiskelu Norjassa – Lukukauden mittainen vaihto-opiskelu

X:n yliopistossa Suomessa filosofian maisterin tutkintoa opiskeleva A tuli valituksi yhden lukukauden mittaiseen opiskelijavaihtoon Norjassa. X:n perusturvalautakunnan alainen viranhaltija hylkäsi A:n hakemuksen saada henkilökohtaista apua 12 tuntia vuorokaudessa vaihto-opiskelun ajaksi. X:n perusturvalautakunnan yksilöasiainjaosto hylkäsi A:n oikaisuvaatimuksen, koska X:n kaupungilla ei ollut velvollisuutta myöntää henkilökohtaista apua ulkomaille. Hallinto-oikeus hylkäsi A:n valituksen katsoen, että henkilökohtaisen avun järjestäminen ulkomaille tapahtuvaan vaihto-opiskeluun ei kuulunut vammaispalvelulain mukaan kunnan erityiseen järjestämistävuuseen, vaan kysymyksessä oli määrärahasidonnainen palvelu.

Korkein hallinto-oikeus kumosi A:n valituksesta hallinto-oikeuden ja X:n perusturvalautakunnan alaisen viranhaltijan ja perusturvalautakunnan yksilöasiainjaoston päätökset. Asia ei palautettu ajan kulumisen vuoksi lautakunnalle, vaan asia tuli ratkaista uudestaan A:n tehdessä uuden hakemuksen.

Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan A oli vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla vaikeavammaisen henkilö, jolla oli oikeus saada henkilökohtaista apua muun ohella opiskelua varten. Vaihto-opiskelua oli pidettävä säännöksessä tarkoitettuna opiskeluna ja siten tavanomaisena elämän toimintona.

Unionin kansalaisena A:lla oli oikeus vedota myös asuinvaltioon vastaan siihen, että asuinvaltio rajoittaa hänen liikkumisvapauttaan opiskelutarkoituksessa jättäessään myöntämättä vaihto-opiskelun ajaksi henkilökohtaista

apua. Oikeudelliseen arviointiin asiassa ei vaikuttanut se seikka, että A:n tarkoituksena oli käyttää liikkumisvapauttaan opiskelijana suhteessa ETA-valtioon. Asiassa ei siten ollut myöskään merkitystä sosiaalihuoltolain 57 §:ssä säädettyllä vaatimuksella siitä, että tuen myöntämisestä ulkomaille tulisi säätää erikseen.

Korkein hallinto-oikeus viittasi myös siihen, että korkeimman hallinto-oikeuden jo aikaisemmin vaikiintuneen oikeuskäytännön (muun ohella KHO 2014:14) mukaan vaikeavammaisen henkilön kotikunnan tuli myöntää henkilökohtaista apua vaikeavammaiselle henkilölle vammaispalvelulain nojalla ulkomaille silloin, kun ulkomailta oleskelussa oli kysymys henkilön tavanomaisen elämän toiminnoista.

L vammaisuuden perusteella myönnettävistä palveluista ja tukitoimista (vammaispalvelulaki) 1 §, 8 § 2 momentti, 8c § 1 momentti 1–5 kohta

Sosiaalihuoltolaki 1 §, 14 § 2 momentti ja 57 §

Unionin tuomioistuimen tuomio 25.7.2018 asiassa C-679/16, A KHO 2018:145

KHO 2014:14

Äänestys 3–2 perusteluista. Päätökseen liittyy esittelijän eriyvä mielipide.

KHO:2019:138

Tavaramerkin rekisteröinti – Sisäministeriön lupa – Suomen vaakunaan sekoitettavissa oleva kuvio – Hallinto-oikeuden toimivalta – Markkinaoikeuden toimivalta

Patentti- ja rekisterihallitus oli huomauttanut tavaramerkin rekisteröintiä hakeneelle yhdistykselle, että rekisteröinti edellytti tavaramerkissä olevan Suomen valtion leijonavaakunaa muistuttavan kuvion vuoksi sisäministeriön lupaa. Ministeriö oli hylännyt yhdistyksen lupahakemuksen. Hallinto-oikeus oli jättänyt yhdistyksen valituksen tutkimatta ja siirtänyt asian markkinaoikeudelle. Markkinaoikeus oli jättänyt yhdistyksen valituksen sisäministeriön hallintoasiassa tekemää päätöstä koskevana toimivaltaansa kuulumattomana tutkimatta.

Korkein hallinto-oikeus hyväksyi yhdistyksen valituksen mark-

kinaoikeuden päätöksestä ja siirsi asian toimivaltaisen tuomioistuinten eli hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei sisäministeriön päätöksenteossa ollut kysymys tavaramerkkilain soveltamisesta vaan ministeriön tekemästä hallintopäätöksestä, johon hallintolainkäyttölain 7 §:n 1 momentin mukaan saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden ei siten olisi tullut jättää yhdistyksen valitusta tutkimatta eikä siirtää asiaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Tavaramerkkilaki (7/1964) 14 § 1 momentti 3 kohta ja 51 §
Hallintolainkäyttölaki 7 §
Laki patentti- ja rekisterihallituksesta 6 § 1 momentti 5 kohta
Valtioneuvoston asetus sisäministeriöstä 1 § 19 kohta

KHO:2019:140

Maaseudun kehittämishankkeiden – Yritystuki – Investointituki – Yrityksen omistajanvaihdos – Yritystoiminnan uutuusarvo

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oli hylännyt elinkeinonharjoittajan hakemuksen Manner-Suomen maaseudun kehittämishankkeiden 2014–2020 mukaisen yrityksen investointituen myöntämisestä hankintaan, jossa elinkeinonharjoittaja osti toimivan ratsastuskoulun maneesin, tallin, kentän, sosiaalitalat ja vanhan tallirakennuksen tarjotakseen hevosten täysihoidtopalvelua. Hakemus oli hylätty sillä perusteella, että suunnitellun yritystoiminnan uutuusarvo oli vähäinen ja kysymyksessä oli kokonaisuudessaan yrityksen omistajanvaihdoksen rahoittaminen.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että myyjän ja ostajan toiminnan tosiasiallisen erilaisuuden perusteella kysymyksessä ei ollut identiteetiltään saman, jo toimivan yrityksen siirtyminen. Tukea ei siten ollut haettu toimenpiteeseen, jonka tarkoituksena olisi ollut yrityksen omistajanvaihdoksen rahoittaminen, vaan uutta yritystä palvelemaan investointiin. Tuettavan toiminnan alueellisella uutuusarvolla ei ollut merkitystä lain ja asetuksen niiden säännösten soveltamisen kannalta, joiden mukaan tukea voidaan myöntää uuden yrityksen perustamiseen eikä investointina

tueta toimenpidettä, jonka tarkoituksena on yrityksen omistajanvaihdoksen rahoittaminen.

Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta (28/2014) 19 §
Valtioneuvoston asetus maaseudun yritystuesta (80/2015) 17 §, 22 § 2 momentti 1 kohta ja 25 § 6 kohta

KHO:2019:141

Maaseudun kehittämishankkeiden – Kehittämishanketuki – Tukikelpoinen kustannus – Arvonlisävero – Kunta tuensaajana

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oli myöntänyt kaupungille tukea yleishyödylliseen hankkeeseen, joka perustui Manner-Suomen maaseudun kehittämishankkeeseen 2014–2020. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei ollut hyväksynyt arvonlisäveroa hankkeen tukikelpoiseksi kustannukseksi sillä perusteella, että kaupungilla oli oikeus saada kyseisiin vähennyskeltomisiin hankintoihin sisältyvä vero palautuksena arvonlisäverolain 130 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että käsitellyssä asiassa tuen hakijoille palautetaan arvonlisävero täysimääräisesti arvonlisäverolain 130 §:n nojalla. Valtion ei voitu katsoa perivän tätä palautetun arvonlisäveron määrää takaisin yksittäiseltä kunnalta sillä perusteella, että koko kuntakentälle yhteensä palautettava arvonlisävero otetaan huomioon valtion ja kuntien välisessä rahaliikenteessä. Näin ollen hankekustannusten sisältämä arvonlisäveron osuus ei jää tuen hakijan lopulliseksi kustannukseksi. Tämän vuoksi arvonlisäveron osuus ei ollut hankkeen tukikelpoinen kustannus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1303/2013, annettu 17. päivänä joulukuuta 2013, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä sekä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1083/2006 kumoamisesta

65 artikla 1 kohta ja 69 artikla 3 kohta c alakohta

Laki maaseudun kehittämisen tukemisesta 4 § ja 25 §
Valtioneuvoston asetus maaseudun hanketoiminnan tukemisesta (1174/2014) 1 § ja 26 § 5 kohta
Arvonlisäverolaki 130 §
Ks. myös KKO:2019:57

KHO:2019:142

Verkkotunnus – Toisen toiminteen vastaava verkkotunnus – Hyväksyttävä peruste – Viestintäviraston toimivalta

Viestintävirasto oli Aalto Group Oy:n vaatimuksesta merkinnyt yhtiön käyttöön AALTO Ympäristökehitys Oy:n 12.9.2016 itselleen merkitsemän verkkotunnuksen aaltogroup.fi. Markkinaoikeus oli hylännyt AALTO Ympäristökehitys Oy:n Viestintäviraston päätöksestä tekemän valituksen.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että verkkotunnus oli yhtiömuotoa osoittavaa lyhennettä lukuun ottamatta täysin identtinen Aalto Group Oy:n 8.10.2004 rekisteröimän toiminteen kanssa. Tässä tilanteessa oli selvää, että Viestintävirasto oli ollut toimivaltainen toteamaan, että AALTO Ympäristökehitys Oy:n esittämät perusteet eivät muodostaneet tietoyhteiskuntakaaren (917/2014), nytemmin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (68/2018) 166 §:n 2 momentissa tarkoitettua hyväksyttävää perustetta verkkotunnuksen merkitsemiselle itselleen. AALTO Ympäristökehitys Oy:n valitus hylättiin.

Tietoyhteiskuntakaari (917/2014) 3 § 21 kohta, 166 § 2 momentti 1 kohta ja 169 § 3 momentti
Vrt. KHO 2006:41

KHO:2019:144

Julkinen hankinta – Sosiaali- ja terveystieteiden hankinta – Liitteen E mukainen palvelu – Ehdokkaan tai tarjoajan soveltuvuus – Referenssi – Ryhmittymä – Osallistuminen hankinnan kohteena olevien palvelujen tuottamiseen – Osallistumishakemus

A Oy oli tehnyt osallistumishakemuksen yhdessä B Oy:n, C Oy:n ja D Oy:n kanssa. Osallistumishakemuksen mukaan kysymyksessä oli

ryhmittymän tarjous. A Oy:n osuudeksi hankinnassa oli ilmoitettu 100 prosenttia.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli hankintayksikön valituksen johdosta ratkaistavana, oliko markkinaoikeus voinut arvioida, että hankintayksikkö oli menetellyt hankintasäännösten vastaisesti, kun se oli sulkenut A Oy:n tarjouskilpailusta puuttuvan soveltuvuuden vuoksi. Kysymys oli siitä, oliko hankintayksikkö voinut katsoa osallistumishakemuksessa ilmoitettujen tietojen perusteella, etteivät B Oy, C Oy ja D Oy osallistuneet hankinnan kohteena olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen ja oliko hankintayksikkö voinut tällä perusteella jättää huomioon ottamatta osallistumishakemuksessa ilmoitetut B Oy:n, C Oy:n ja D Oy:n referenssit.

Korkein hallinto-oikeus katsoi päätöksestään tarkemmin ilmenevin perustein, että osallistumishakemukseen tehtyjen merkintöjen perusteella hankintayksikkö oli voinut päätellä, että hankinnan kohteena olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen osallistui ainoastaan ehdokkaaksi ilmoitettu A Oy.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että kysymyksessä olleessa laajassa sosiaali- ja terveyspalveluja koskevassa hankinnassa toimittajan aikaisemmalle kokemukselle ja osaamiselle oli ollut perusteltua antaa hankintamenettelyssä erityistä merkitystä. Kun referenssien tarkoituksena oli osoittaa tarjoajan kokemus ja osaaminen hankinnan kohteena olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa, korkein hallinto-oikeus katsoi, että sellaisen yhtiön referensseihin, joka ei osallistunut hankinnan toteuttamiseen palveluja tuottamalla, ei voitu viitata osoituksena palveluja tuottavan toimittajan kokemuksesta ja osaamisesta. Myös ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vastaista olisi ollut, jos referenssejä koskevat vähimmäisvaatimukset olisi voinut täyttää sellaisen yhtiön avulla, joka ei osallistunut hankinnan kohteena olevien sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen.

Koska vähimmäisvaatimusten täyttämiseksi ilmoitetut referenssit eivät kuuluneet A Oy:lle, joka osallistumishakemuksen mukaan tuotti hankinnan kohteena olevat pal-

velut, ehdokkaan kokemusta hankinnan kohteena olevien palvelujen tuottamisesta koskeva soveltuvuusvaatimus ei ollut täytynyt. Hankintayksikkö oli näin ollen voinut sulkea ehdokkaana olleen A Oy:n tarjouskilpailusta.

Korkein hallinto-oikeus kumosi markkinaoikeuden päätöksen. Hankintayksikön päätökset jäivät voimaan.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 3 § 1 momentti, 107 §, 108 § 2 momentti, 109 § 1 momentti, 113 § 1 momentti ja 114 § 1 momentti

KHO:2019:145

Julkinen hankinta – Kansallinen hankinta – Tarjoajan soveltuvuus – RALA-pätevyys – Yleiset hankintaoikeudelliset periaatteet

Asiassa oli kysymys siitä, oliko markkinaoikeus voinut arvioida, ettei hankintayksikkö ollut menettänyt julkisia hankintoja koskevien oikeusohjeiden vastaisesti, kun se oli kansallisessa hankinnassa edellyttänyt tarjoajalta Rakentamisen Laatu Rala ry:n RALA-pätevyyttä eikä tarjoajan soveltuvuutta ollut ollut mahdollista osoittaa muutoin kuin mainitulla pätevyysraportilla.

Markkinaoikeus oli katsonut, että hankintayksikkö oli voinut asettaa RALA-pätevyyttä koskevan vaatimuksen eikä hankintalain 105 §:stä ja siinä viitatuista 80–86 §:stä voitu katsoa johtuvan tarjoajalle oikeutta esittää korvaavaa näyttöä soveltuvuudestaan eikä hankintayksikölle velvollisuutta ottaa sitä vastaan, jollei hankintailmoituksessa ollut ilmoitettu tällaisesta mahdollisuudesta. Markkinaoikeus oli myös todennut, että hankintayksikkö oli tarjouspyyntöasiakirjoissa rajannut pois RALA-pätevyyden korvaavan näytön.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että hankintayksikkö oli kysymyksessä oleva hankinnan kohde huomioon ottaen harkintavaltansa rajoissa voinut sinänsä asettaa RALA-pätevyyden kaltaisen soveltuvuusvaatimuksen. Lisäksi korkein hallinto-oikeus katsoi, kuten markkinaoikeus, ettei kysymyksessä olleessa kansallisessa hankinnassa tullut sovellettavaksi hankintalain 88 § eikä tarjoajalla siten voinut olla suoraan hankinta-

lain säännöksistä johtuvaa oikeutta toimittaa RALA-pätevyysraportin korvaavaa näyttöä.

Kysymystä tarjouspyynnön hankintalain mukaisuudesta oli kysymyksessä olleessa kansallisessa hankinnassa arvioitava erityisesti hankintalain 3 §:n perusteella. Vaikka hankintalain yhtenä tarkoituksena oli ollut joustavoittaa kansallisten hankintojen suorittamista, kansallisissakin hankinnoissa hankintayksikön asettamien vaatimusten hyväksyttävyyttä rajoittivat kuitenkin hankintalain 3 §:stä ilmenevät yleiset hankintaoikeudelliset periaatteet.

Tarjouspyynnön mukaan tarjoajan soveltuvuuden oli voinut osoittaa ainoastaan RALA-pätevyysraportilla. Tarjouskilpailuun osallistuminen oli edellyttänyt siten edellä mainitun yksityisoikeudellisen yhdistyksen antaman maksullisen pätevyysraportin hankkimista eikä tarjouspyynnössä ollut ilmoitettu mahdollisuudesta osoittaa soveltuvuus muulla vaihtoehdoisella selvityksellä. Asiassa ei ollut käynyt ilmi, että hankintayksikön pyytämää tietoa ei olisi ollut mahdollista esittää muutoin kuin RALA-pätevyysraportilla.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, toisin kuin markkinaoikeus, että tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun sekä avoimuuden ja suhteellisuuden vaatimukset edellyttivät esillä olleessa kansallisessa hankinnassa, että tarjoajan soveltuvuutta koskevan vaatimuksen täytyminen voitiin tarvittaessa osoittaa muullakin vastaavanlaisella selvityksellä kuin vain Rakentamisen Laatu Rala ry:n myöntämällä pätevyydellä. Lisäksi hankintailmoituksesta tai tarjouspyynnöstä olisi tullut ilmetä mahdollisuus RALA-pätevyysraportin asemesta toimittaa vaihtoehtoinen korvaava selvitys, josta mainittua raporttia vastaavat tiedot ilmenivät.

Korkein hallinto-oikeus katsoi hankintayksikön menettelleen julkisia hankintoja koskevien oikeusohjeiden vastaisesti.

Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 3 § 1 momentti sekä 105 § 1 ja 2 momentti Vrt. KHO 2017:70

KHO:2019:146

Ulkomaalaisasia – Työtekijän oleskelulupa – Jatko-oleskelu-

nuksen sopeuttamista kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen ympäristöön.

Asemakaavamuutoksella ei ollut merkityksellistä vaikutusta RKY-alueen sisäiseen kaupunkikuvaan tai alueen yhtenäisen rakennuskannan muodostamaan kokonaisuuteen ja miljööseen. RKY-alueen kulttuurihistorialliset, rakennustaiteelliset ja maisemalliset ominaispiirteet säilyivät. Maisemakuvan muutos RKY-alueen reunalla ei merkinnyt rakennetun ympäristön erityisten arvojen häviämistä.

Asemakaavamuutoksessa oli riittävästi otettu huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja oikeusvaikutteinen yleiskaava eikä kaavapäätös ollut rakennetun ympäristön vaalimista ja siihen liittyvien erityisten arvojen hävittämiskielloa koskevan asemakaavan sisältövaatimuksen vastainen. Hallinto-oikeuden päätös kumottiin ja kaupunginvaltuuston päätös jäi kokonaisuudessaan voimaan.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 24 § 2 momentti, 42 § 1 momentti, 54 § 1–2 momentti

Kuntalaki 135 § 2 momentti

KHO:2019:143

Maankäyttö ja rakentaminen – Lunastus – Lunastusperusteet – Yleiskaava – Kunta – Maapoliitiikka – Maanhankinta – Yleinen tarve

Ympäristöministeriö oli myöntänyt kunnalle maankäyttö- ja rakennuslain 99 §:n 3 momentin nojalla luvan noin 43,4 hehtaarin suuruisen määrälunastamiseen. Kysymyksessä oleva alue oli oikeusvaikutteisessa osayleiskaavassa osoitettu pientaloalueeksi, suojaviheralueeksi, urheilu- ja virkistyspalvelujen alueeksi, lähivirkistysalueeksi ja tieliikenteen alueeksi. Alue rajoittui olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen.

Asiassa oli ratkaistavana, oliko lunastusluvan myöntämiseen ollut laissa säädetyt edellytykset. Kysymys oli erityisesti siitä, oliko lunastus yleisen tarpeen vaatimaa vai oliko lunastuslupaa haettu valituksissa esitetyn mukaisesti ensisijaisesti tulonhankkimistarkoituksessa tavalla, joka loukkasi hakemuksen kohteena olevan määrälunastajien omaisuudensuojaa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että asiassa oli alueen sijaintiin ja kaavoitustilanteeseen nähden selvitetty, että aluetta tarvittiin maankäyttö- ja rakennuslain 99 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla kunnan suunnitelmanmukaiseen yhdyskuntakehitykseen. Kunnan lunastuslupahakemuksessa oli lisäksi esitetty selvitystä kunnan väestöennusteesta, pientalotonttien tarjonnasta, tonttivarannosta sekä erityisesti luovutuskelpoisesta pientalotonttien varannosta ja sen riittävydestä sekä kunnan sitoumuksista koskien vuosittaista asuntotuotantotavoitetta.

Lunastuslupa oli myönnetty lunastuslain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettuna erityisen lunastusperusteiden sisältävän maankäyttö- ja rakennuslain 99 §:n 3 momentin nojalla. Ympäristöministeriön päätös ei tämän vuoksi ollut lainvastainen sillä perusteella, että yleistä tarvetta ei ollut erikseen perusteltu. Suomen perustuslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettu yleinen tarve ilmeni tässä tapauksessa niistä aluevarauksista, jotka alueelle oli mainittujen kunnan maankäytön suunnitelmien perusteella yleiskaavassa osoitettu.

Lunastusluvan myöntämisestä ja lunastuskorvauksen määrittämisestä päätettiin lunastuslain mukaisesti erillisissä menettelyissä. Lunastettavan alueen käypään hintaan otettiin kantaa ensimmäisen kerran vasta lunastustoimituksessa. Lunastuslupahakemuksen käsittelyn esteenä ei siten ollut ollut eikä ollut voinutkaan olla se, että kunnan ja maanomistajien välisissä neuvotteluissa tarjottu hinta ei ollut vastannut maanomistajien käsitystä alueen käyvästä hinnasta. Tämän vuoksi ja kun lisäksi otettiin huomioon edellä mainitut kunnan lunastusluvan hakemiselle esittämät perusteet, asiassa ei ollut perusteita katsoa, että lunastusluvan hakeminen olisi valituksissa tarkoitettulla tavalla perustunut sellaiseen kunnan perusteetomaan taloudelliseen edun tavoitteluun, jota muun ohella Suomen perustuslaista, Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevä omaisuudensuojaperiaate huomioon ottaen olisi ollut pidettävä esteenä lunastusluvan myöntämiselle.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5 a §, 20 §, 99 § 1 ja 3 momentti, 103 §

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta 4 § 1 ja 3 momentti

Suomen perustuslaki 15 § 1 momentti

Euroopan ihmisoikeussopimus 1. lisäpöytäkirja 1 artikla 1 ja 2 kappaale

Euroopan unionin perusoikeuskirja 17 artikla 1 kohta

Verotusasiat

KHO:2019:129

Henkilökohtainen tulo vai ei – Elinkeinotulo – Tulon veronalaisuus – Osakkeiden luovutus – Liikeomaisuus – Käyttöomaisuusosake – Yleisseuraanto – Jakautuminen – Vastaanottavan yhtiön tekemä luovutus

D Oy:n käyttöomaisuuteen oli kuulunut 51 prosenttia B Oy:n osakkeista. D Oy:n kokonaisjakautumisessa 1.2.2016 B Oy:n osakkeet olivat siirtyneet jakautumisessa syntyneelle, lähinnä tuloverolain mukaan verotettavaa vuokrausomintaa harjoittaneelle A Oy:lle. B Oy oli 1.10.2016 jakautunut kokonaan liiketoimintaa harjoittavaan C Oy:öön ja kiinteistöyhtiö F Oy:öön. A Oy oli 1.2.2017 myynyt omistamansa C Oy:n osakkeet H Oy:lle.

D Oy:n jakautumiseen sovellettiin jatkuvuusperiaatetta. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei D Oy:n jakautuminen sinällään aiheuttanut muutosta A Oy:lle siirtyvien varojen omaisuuslajin osalta. Kun lisäksi otettiin huomioon D Oy:n 1.2.2016 tapahtuneen jakautumisen ja C Oy:n 1.2.2017 tapahtuneen luovutuksen välillä kulunut lyhyt aika, korkein hallinto-oikeus katsoi luovutettujen C Oy:n osakkeiden säilyneen luonteeltaan liikeomaisuuteen luettavana käyttöomaisuutena, vaikka A Oy oli harjoittanut lähinnä tuloverolain mukaan harjoitettavaa toimintaa. C Oy:n osakkeista saatu luovutushinta oli A Oy:n elinkeinotoiminnan tulolähteen verovapaa tuloa.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 1 § 1 momentti, 6 b § 1 momentti ja 2 momentti, 12 §, 52 b § 1 momentti ja 52 c § 3 momentti ja 5 momentti Ks. myös KHO 1991 B 509 ja KHO 1991 B 510

KHO:2019:130

Tuloverotus – Tappioiden vähentäminen – Kommandiittiyhtiö – Osuuksien omistajien vaihtuminen – Ääneton yhtiömies – Vastuunalainen yhtiömies – Pääomasijoitustoiminta

Kommandiittiyhtiössä oli yksi vastuunalainen yhtiömies ja useita äänettämiä yhtiömiehiä. Vastuunalainen yhtiömies aikoi hankkia kaikki äänettömien yhtiömiesten yhtiöosuudet niin, että yhtiöön jäi vain vastuunalainen yhtiömies.

Tuloverolain 122 §:n 1 momentin mukaan elinkeinoyhtymän tappiota ei vähennetä, jos tappiovuoden aikana tai sen jälkeen yli puolet sen osuuksista on vaihtanut omistajaa. Säännöstä oli sovellettava sen sanamuotoa vastaavalla tavalla siten, että myös äänettömien yhtiömiesten osuudet otettiin huomioon arvioitaessa, oliko yli puolet yhtymän osuuksista vaihtanut omistajaa. Sillä ei ollut merkitystä, että kysymyksessä oli pääomasijoitustoimintaa harjoittava kommandiittiyhtiö, vaan eri kommandiittiyhtiöissä tapahtuvia omistajanvaihdoksia oli arvioitava samojen perusteiden mukaisesti yhtiön toimialasta riippumatta. Ennakkoratkaisu verovuosille 2017 ja 2018. Äänestys 4–1.

Tuloverolaki 122 § 1 momentti
Ks. myös KHO 1991 B 543

KHO:2019:131

Tuloverotus – Tappiontasaus – Sulautuminen – Sulautumisen vaikutus tappion vähentämiseen – Välillinen omistajanvaihdos – Käyttölupa

A Oy oli 31.12.2013 jakautunut B Oy:ksi ja C Oy:ksi. A Oy oli jakautumiseen asti omistanut koko D Oy:n osakekannan. Jakautumisessa D Oy:n osakekannan omistajaksi oli tullut C Oy. A Oy:n jakautumisen jälkeen C Oy:ssä oli 1.1.2014 tapahtunut välitön ja D Oy:ssä välillinen omistajanvaihdos, kun C Oy:n pääosakas oli lahjoittanut kaikki omistamansa C Oy:n osakkeet Y Oy:lle. Lahjoitetut osakkeet olivat vastanneet 52,65 prosenttia C Oy:n osakekannasta.

D Oy:n oli tarkoitus sulautua C Oy:öön. D Oy:lle oli vahvistettu tappioita elinkeinotoiminnan tulo-

lähteestä verovuosien 2010, 2011 ja 2013 verotuksia toimitettaessa. Verohallinto oli myöntänyt D Oy:lle luvan tappioiden vähentämiseen 1.1.2014 tapahtuneen omistajanvaihdoksen estämättä.

Asiassa oli kysymys siitä, oliko vastaanottavalla C Oy:llä oikeus vähentää sulautuvan D Oy:n mainittujen verovuosien tappiot sulautumisen jälkeen.

Oikeus tappion vähentämiseen edellytti lain mukaan tässä tapauksessa sitä, että vastaanottava yhteisö oli tappiovuoden alusta lukien omistanut yli puolet sulautuneen yhteisön osakkeista. A Oy:ssä toimeenpannun jakautumisen yleisseuraantoluonteesta seurasi, että jakautumisessa syntynyt C Oy:n oli katsottava omistaneen D Oy:n osakkeet siitä lähtien, kun jakautunut A Oy oli ne omistanut.

Aiotun sulautumisen yleisseuraantoluonteesta puolestaan johtui, että vastaanottava yhtiö ei voinut saada sulautuvan yhtiön seuraajana edeltäjänsä parempaa oikeutta tappion hyödyntämiseen. Oikeus tappion vähentämiseen voi siirtyä vastaanottavalle yhtiölle vain, mikäli sulautuvalla yhtiöllä itsellään oli ollut vastaava oikeus. Koska D Oy:lle oli myönnetty lupa tappioiden vähentämiseen tapahtuneesta omistajanvaihdoksesta huolimatta, tämäkin edellytys täyttyi ja C Oy:llä oli oikeus D Oy:lle vahvistettujen tappioiden vähentämiseen. Ennakkoratkaisu verovuosille 2016 ja 2017.

Tuloverolaki 122 § 1 ja 3 momentti ja 123 § 2 momentti

KHO:2019:133

Arvonlisävero – Ennakkoratkaisun poistaminen – Asiassa esitetyn selvityksen täydentyminen

A Oy oli ennakkoratkaisuhakemuksessaan esittänyt selvitystä hakemuksessa tarkoitettusta verkossa tapahtuvasta vakuutusten vertailupalvelusta. A Oy oli kuitenkin asian käsittelyn eri vaiheissa täydentänyt tätä selvitystään siten, että hallinto-oikeudessa ja vielä korkeimmalle hallinto-oikeudelle annettussa vastaselityksessä A Oy oli esittänyt palvelun luonteesta sellaista olennaista uutta selvitystä, joka ei ollut Verohallinnon tiedossa sen antaessa ennakkoratkaisun. Ennakkoratkaisuhakemuksen ei siten katsottu sisältävän

arvonlisäverolain 190 §:n 2 momentissa edellytettyä asian ratkaisemiseksi tarvittavaa selvitystä. Tämän vuoksi annettu ennakkoratkaisu oli poistettava.

Arvonlisäverotusta koskeva ennakkoratkaisu ajalle 24.1.2018–31.12.2019.

Arvonlisäverolaki 190 § 1 momentti (529/2010) ja 2 momentti

KHO:2019:135

Varainsiirtovero – Veron peruste – Keskinäinen kiinteistöosa-KEYHTIÖ – Yhtiölainaosuus – Osakkeisiin kohdistuminen – Pankkilaina

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että yhtiölainaosuudella, joka muun ohella keskinäisen kiinteistöosa-KEYHTIÖN osakkeen luovutuksessa on luettava varainsiirtoveron perusteena olevaan vastikkeeseen, tarkoitetaan lähtökohtaisesti osuutta kohdeyhtiön sellaisista veloista, jotka katetaan asunto-osa-KEYHTIÖLAIN 3 LUVUN 3 §:N 2 MOMENTIN OLETTAMASÄÄNNÖKSESSÄ TARKOITETULLA PÄÄOMAVASTIKKEELLA.

Arvioitaessa, oliko yhtiölainaosuus kohdistunut luovutus-KEYHTIÖN ostettuihin osakkeisiin, riittäväksi katsottiin, että kohdeyhtiö oli perinyt ja sen ainoa osakkeenomistaja maksanut erillistä pääomavastiketta kyseiseen yhtiölainaan kohdistuvien rahoituskulojen kattamiseksi. Kohdeyhtiön yhtiökokouksen tai hallituksen nimellinen päätös ei siis ollut tässä tapauksessa yhtiölainaosuuden kohdistamiseksi välttämätön.

Varainsiirtoverolaki 20 § 3 momentti 1 kohta ja 4 momentti
Osakeyhtiölaki 5 luku 1 § 2 momentti ja 2 § 2 momentti
Asunto-osaKEYHTIÖLAKI 3 luku 3 § 2 momentti

KHO:2019:136

Varainsiirtovero – Veron peruste – Tavallinen kiinteistöosake-KEYHTIÖ – Yhtiölainaosuus – Osakkeisiin kohdistuminen – Pankkilaina

A Oy oli 1.7.2016 ostanut niin kutsutun tavallisen kiinteistöosakeKEYHTIÖN Kiinteistö Oy B:n osakekannan C Oy:ltä. A Oy oli ottanut kauppaKIRJASSA vastattavakseen siitä, että kohdeyhtiö maksoi

13095680,42 euron pankkilainansa kaupan päättämisen yhteydessä. Kohdeyhtiö oli maksanut osakekaupan yhteydessä mainitun lainan Pankki D:lle A Oy:n oman pääoman ehtoisesta sijoituksesta saaduilla varoilla.

Kiinteistö Oy B:n yhtiöjärjestys ei sisältänyt määräystä, jonka mukaan sen osakkeenomistajat maksaivat yhtiön menojen kattamiseksi yhtiövastiketta. Asiassa ei ollut esitetty osakassopimusta, osakkeenomistajan päätöstä tai muuta vastaavaa sopimusta tai sitoumusta, jolla kohdeyhtiön osakkeenomistaja olisi velvoittautunut maksamaan kohdeyhtiölle yhtiövastikkeen kaltaisia eriä. A Oy:n mainittua sijoitusta ei ollut pidettävä yhtiölainaosuuden maksamisena. Lainaa ei ollut luettava varainsiirtoveron perusteeseen varainsiirtoverolain 20 §:n 4 momentin nojalla.

Varainsiirtoverolaki 20 § 3 momentti 2 kohta ja 4 momentti

KHO:2019:139

Arvonlisävero – Veron peruste – Vastike – Osallistumismaksu – Palkinnot – Kilpailun säännöt

A Oy järjesti omistamallaan raviradalla muun muassa nuorten hevosten ravikilpailuja. Niihin oli osallistumisoikeus vain sellaisilla hevosilla, joista oli maksettu kilpailujen sääntöjen mukaiset ennakko- ja osallistumismaksut. Kaikki näihin kilpailuihin kerätyt osallistumismaksut maksettiin kilpailujen sääntöjen mukaan palkintoina kilpailuissa hyvin menestyneille hevosille.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että koska A Oy:n järjestämien ravikilpailujen kaikki osallistumismaksut käytettiin kilpailujen sääntöjen velvoittamina palkintojen maksamiseen, näiden palkintojen maksaminen oli etukäteen vahvistettua ja yhtiölle pakollista unionin tuomioistuimen asiassa C-377/11, International Bingo Technology, annettussa tuomiossa tarkoitettulla tavalla. Näin ollen ja kun asiassa ei ollut edes väitetty, ettei A Oy olisi toiminut sääntöjen edellyttämällä tavalla, A Oy:n ei ollut katsottava saavan kilpailujen järjestämisestä tosiasiallista vastiketta, eikä A Oy:n ollut suoritettava osallistumismaksuista arvonlisäveroa.

Arvonlisäveron palautushakemukset tilikausilta 1.1.–31.12.2013, 1.1.–31.12.2014 ja 1.1.–31.12.2015. Arvonlisäverolaki 1 § 1 momentti 1 kohta, 2 § 1 momentti, 18 § 2 momentti ja 73 §
Neuvoston direktiivi yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 2006/112/EY 2 artikla 1 kohta c alakohta ja 73 artikla
Unionin tuomioistuimen tuomiot asioissa C-377/11, International Bingo Technology ja C-498/99, Town & County Factors

➔ KKO:N VALITUSLUVAT

VL:2019-90

Seksuaalirikos – Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö – Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö – Rangaistuksen määrääminen – Rangaistuksen mittaaminen

Diaarinumero: R2019/597

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Helsingin hovioikeus 4.6.2019 R18/300

Iältään 29-vuotias A ja 14–15 vuotias B olivat olleet noin neljän kuukauden aikana useita kertoja sukupuoliyhteydessä, joista ainakin osa oli ollut suojaamattomia ja jotka olivat johtaneet B:n tulemiseen raskaaksi. Molempien mielestä kysymys oli seurustelusuhteesta, josta myös B:n huoltaja oli ollut tietoinen. Käräjäoikeus tuomitsi A:n törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ehdolliseen vankeusrangaistukseen. Hovioikeus katsoi, ettei rikos ollut kokonaisuutena arvostellen törkeä ja alensi A:lle tuomittua rangaistusta.

Kysymys siitä, onko A:n syyksi luettu lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö kokonaisuutena arvostellen törkeä. Kysymys myös rangaistuksen määräämisestä.

VL:2019-91

Ylimääräinen muutoksenhaku – Menetetyn määrääjän palauttaminen – Oikeudenkäyntimenetely – Tutkimatta jättäminen

Diaarinumero: R2019/506

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Rovaniemen hovioikeus 13.5.2019 R19/121223

Hovioikeus jätti menetetyt määrääjän palauttamista koskevan hakemuksen myöhässä saapuneena tutkimatta.

Kysymys hovioikeuden ratkaisun oikeellisuudesta.

VL:2019-92

Huumausainerikos – Törkeä huumausainerikos – Rangaistuksen määrääminen – Rangaistuksen mittaaminen

Diaarinumero: R2019/595

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Rovaniemen hovioikeus 7.6.2019 R18/400

Kysymys rangaistuksen määräämisestä törkeää huumausainerikosta koskevassa asiassa.

VL:2019-93

Kauppaedustaja – Hyvitys

Diaarinumero: S2019/408

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Itä-Suomen hovioikeus 17.5.2019 S18/576

Kauppaedustaja oli edustusoppimuksen voimassa ollessa suunnitellut edustamansa päämiehen tuotteen kanssa kilpailevaa tuotetta. Päämies oli sittemmin muusta syystä irtisanonut edustusoppimuksen. Päämiehen mukaan kauppaedustaja oli kuitenkin edellä mainitulla menettelyllään syylistynyt sellaiseen sopimusrikkomukseen, joka tuli ottaa huomioon kauppaedustajalle edustusoppimuksen päättymisen perusteella maksettavan hyvityksen edellytyksiä arvioitaessa.

Kysymys siitä, onko kauppaedustajan oikeutta saada päämieheltä hyvitystä pidettävä kauppaedustajista ja myyntimiehistä annetun lain 28 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla kohtuullisena.

VL:2019-94

Velallisen epärehellisyys – Törkeä velallisen epärehellisyys

Diaarinumero: R2019/392

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Helsingin hovioikeus 13.3.2019 R17/2643

A oli B Oy:n toimitusjohtajana ja hallituksen varsinaisena jäsenenä luovuttanut yhtiön varoja C ry:lle tilisiirtoina ja maksamalla C ry:n laskuja yhteensä 209086,77 euroa. Maksut oli kirjattu B Oy:n kirjanpitoon lainoiksi C ry:lle. Hovioikeus katsoi, että luovutuksille oli ollut hyväksyttävä syy ottaen huomioon B Oy:n liiketoiminnan luonne ja ansaintalogiikka. Ilman varojen luovutuksia sekä B Oy:n että C ry:n toiminta olisi päättynyt. Yhdistyksen rahoituksen jatkaminen oli siten ollut välttämätöntä B Oy:n liiketoiminnan kannalta, jotta lähivuosien aikana odotettavissa olevia tuloja ei olisi menetetty. Hovioikeus hylkäsi syytteen törkeästä velallisen epärehellisyydestä.

Kysymys siitä, oliko A lahjoittanut tai muuten luovuttanut B Oy:n edustajana yhtiön varoja ilman hyväksyttävää syytä yhtiön varallisuuspiirin ulkopuolelle.

VL:2019-95

Ulosottokaari – Ulosottovalitus – Sivullisen oikeus – Valtion velvollisuus korvata sivullisen oikeudenkäyntikulut

Diaarinumero: S2019/194

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Turun hovioikeus 3.4.2019 U18/1982

A oli väittänyt siirtäneensä B:n pankkitilille varoja Bitcoin-virtuaalivaluutan ostamista varten. B oli A:n mukaan ostanut varoilla Bitcoin-nejä ja säilyttänyt niitä A:n lukuun B:n henkilökohtaisella Coinmotion-tilillä. Ulosottomies oli ulosmitannut tilillä olleet virtuaalivaluutat B:n veloista. Hovioikeus katsoi A:n kytteen osoittamaan, että B:n Coinmotion-tilillä olleet Bitcoinit olivat hänen omaisuuttaan ja kumonnut ulosmittauspäätöksen.

Kysymys siitä, oliko B:n Coinmotion-tilillä olleet Bitcoinit voitu ulosmitata B:n veloista.

VL:2019-96

Asianomistaja – Oikeudenkäyntiavustaja

Diaarinumero: R2019/745

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Itä-Suomen hovioikeus 26.7.2019 H19/726

Kysymys oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 a §:n mukaisen asianomistajan oikeudenkäyntiavustajan määräämisen edellytyksistä.

VL:2019-97

Lapsen huolto ja tapaamisoikeus

Diaarinumero: S2019/257

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Turun hovioikeus 1.3.2019 S18/673

Älttäen 5- ja 7-vuotiaat lapset olivat tavanneet vaikeasti vammautunutta isäänsä yksinomaan äidin läsnäollessa. Kysymys siitä, tuliko tapaamisoikeus vahvistaa isän hakeuksesta siten, että osa tapaamisista toteutetaan isän vanhempien luona ja heidän läsnäollessaan.

VL:2019-98

Osakeyhtiö – Osakkeen lunastaminen – Lunastushinta

Diaarinumero: S2019/270

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Helsingin käräjäoikeus 15.3.2019 L18/31133

Välimiesoikeus määräsi golfyhtiön enemmistöosakkeenomistajan osakeyhtiölain 18 luvun 1 §:n nojalla lunastamaan kantajana olleiden vähemmistöosakkeenomistajien osakkeet. Osakkeille määrättiin negatiivinen käypä hinta, joka vähemmistöosakkeenomistajat veloitettiin suorittamaan lunastushintana enemmistöosakkeenomistajalle.

Kysymys osakeyhtiölain 18 luvun 7 §:n 1 momentissa tarkoitettuna osakkeen käyvän hinnan määrittämisestä.

VL:2019-99

Työsopimus – Työsuhteen ehdot

Diaarinumero: S2019/285

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Turun hovioikeus 22.3.2019 S18/756

Työpaikalla oli vuodesta 1995 noudatettu käytäntöä, jonka mukaan raskasta lajittelutyötä tekevät työntekijät saivat pitää lakisääteisiä tautoja pidemmät palkalliset tautot. Työnantaja ilmoitti vuonna 2016, että taukokäytännöstä luovutaan ja että vastaisuudessa kaikki työntekijät saavat vain lakisääteiset tautot. Kysymys siitä, oliko taukokäytäntö muodostunut sitovaksi sopimuksen veroiseksi käytännöksi ja oliko työnantaja voinut muuttaa sitä yksipuolisella ilmoituksella.

VL:2019-100

Huoneenvuokra – Asuinhuoneiston vuokraus – Kanne – Kanteen ennenaikaisuus

Diaarinumero: S2019/329

Alemman tuomioistuimen ratkaisu: Helsingin hovioikeus 12.4.2019 nro 446

Vuokralainen veloitettiin maksamaan vuokranantajalle erääntyneet vuokrasaamiset. Kanne hylättiin siltä osin, kun oli vaadittu vuokralaisen velvoittamista maksamaan vielä erääntymättömät vuokrat siihen saakka, kunnes huoneisto luovutetaan vuokranantajan hallintaan. Kysymys siitä, voitiinko vuokralainen velvoittaa maksamaan tuomion antamishetkellä erääntymättöminä olleet vuokrat.